

Кучунова Кашинка, П. Ф.

Библиотека „НОВЪ ЖИВОТЪ“ № 3

7 и
26786

СМѢХЪТЪ

НА ДОБРУДЖА

Издание по списание „ПОЛЕ“
Базарджик
1929 „ЛЕ“

БИБЛИОТЕКА „НОВЪ ЖИВОТЪ“ № 3

Я. Калиакренски

— С М Ъ Х Ъ Т Ъ
НА ДОБРУДЖА —

Издание на списание „П О Л Е“
БАЗАРДЖИКЪ
1929 год.

X16

Г 6786

Регионална библиотека
"Дора Габе" Добрич

9 300000 488213

ОКР. БИБЛИОТЕКА "ДРОСНЕВ"

гр. ТОЛЕУХИЯ

кв. № 80.14/1984

0001

Откакто Ганю Добруджански се прости съ Ганю Балкански стана другъ човѣкъ. Той се измѣни до толкова, щото както самъ се изразяваше, ако би да срещне бая си Ганя, надали би го позналъ. Защото когато Ганю Добруджански стисна ржката на приятеля си за последенъ пжтъ, каточе предчувствува, че не ще се видятъ вече. И така стана.

Следъ дълго пжтешествие изъ европейскитѣ столици, пристигнали въ едно малко дунавско пристанище, тѣ се раздѣлиха. Трогателна бѣше тѣхната раздѣла, разбира се за самитѣ тѣхъ, защото сами бѣха и никой не ги видя. Па и да имаше: всички бѣха заети въ работа и никой не забеляза нито мжката по набръчканото лице на Ганя Балкански, нито сълзитѣ по очитѣ на Ганя Добруджански.

— Така се раздѣлихме—разправяше Ганю Добруджански—Той псе къмъ стръмния

балканъ наметналъ праздната си прошарена торба на гърба, а азъ къмъ нашитѣ равни поля⁴.

Отъ тогава малко знаеше Ганю Добруджански за Ганю Балкански. Ту се научаваше, че на ново щѣлъ да трѣгне изъ Европа, ту че свикналъ множко да пие и прави кавги, ту че билъ боленъ, во нищо положително не знаеше.

Но, славно тѣ бѣха прекарали изъ Европа.

Добруджански като сега спомняше онава време, мъчно му ставаше, дори си позаплакваше, но скришно.

Той помнѣше, когато бѣха на гости у Иричека, когато Ганю Балкански не се отдѣляше отъ торбата си отъ страхъ да не го мѣтнатъ европейцитѣ за „зеленъ хайверъ“ и колко още?

Ала кой каквото ще да каже „опитенъ човѣкъ бѣше пустиятъ му Балкански, па и разбираше отъ много работи“. Защото ако не бѣше той, кой знае кжде би се халосалъ Добруджанскиятъ като по обичая обичаше да се спира на всѣка крачка, да се забравя кждето се спира, и ако Балкански не го стресне или задърпа, отдавна би се изгубилъ въ извалищата. И малко ли се спречкваха? Току гледашъ Балкански го задърпалъ за антерията и кръс-

наль:

—Какво си се заяпалъ като нѣкой орачия следъ жетва. Не видишь ли, че тия пусти европейци замирисаха мускалчетата?...

Тогава Добруджански намѣташе анте-ривята на другото си рамо, закривяваше калпакъ и посвирвайки трѣгваше следъ Балкански, койго съ разголени космати гърди, бавно и твърдо крачеше по лѣскавия асфалтъ.

—Е, какво си засвирилъ като по добруджанско поле следъ овцетѣ. Не видишь ли? Въ Европа се намираме...

Тукъ вече търпението на Добруджански се изчерпваше. Оправяше си калпака, навеждаше глава, прехапваше устни и току ще процеди:

—Ти пъкъ каточе не си отъ Балкана, та почна да ми хортувашъ по европейски...

Тогава и двама замълчаваха, навеждаха глави и мълкомъ продължаваха своя път; Балкански напредъ, а Добруджански нѣколко крачки подире му. Тогава и двама се чувствуваха обидени и на двама каточе тежеше нѣщо на гърдитѣ, но нито единия не смѣеше да възрази. Тѣ се поглеждаха нѣкакъ криво-криво, намусени, ядосани, всѣки потаилъ въ себе си онова, що следъ като се прибератъ въ хотела, следваше да се разправятъ както знаеха и както разбираха само тѣ...

И често се случваше така.

Но отъ всичко най-много измъчваше Добруджански това, че Балкански каточе не вѣрваше въ хилядигѣ хектари на приятеля си и нѣкакъ надмѣнао и подигравателно подмѣташе:

— Та казвашъ, колко хектари си ималъ?.. И до като Балкански превилъ се на две умираше отъ смѣхъ, Добруджански нѣкакъ смирено и кротко ще отговори:

— Е, имамъ ги Ганьо, имамъ... Господъ ги наспорилъ... Нивитѣ ми сж ниви., всичко ми върви на готово...

Тия чести, по наивни крамоли се свършваха обикновено съ знаменателнитѣ думи на Балкански, който каточе още тогава пророчува съдбата на Ганьовитѣ ниви..

— Абе азъ знамъ, че сж твои, по внимай да не ги изпуснешъ отъ ржцетѣ си, та не можешъ и помириса вече Европата колкото свѣтъ свѣтува..

Тия думи макаръ, да бѣха казани съ нѣкаква подигравка, но още тогава каточе Добруджански чувствуваше какъ етъркърсраха нѣкакъ подъ самитѣ му нозе, скачзха подъ замаенитѣ му очи въ голѣми и малки букви променящи се въ различни свѣтли цвѣтове, каточе нарочно да му припомнятъ още по хубаво онова, що Балкански бѣ про-

рокувалъ тогава въ Европа и което сега се сбждна...

II.

Голѣмъ европейски градъ. Много трамваи, фаетони и автомобили.

Предъ една дъсчена ограда бѣха се натрупали много хора па и още прииждаха и всички чегѣха залепения афишъ, чинто голѣми букви привличаха вниманието на човѣка още отъ далечъ. И докаго Добруджански бѣше се захласналъ кой знае кжде, Балкански се проврѣ презъ навалищата, преброи буквитѣ и отваряйки пжтъ съ лакти излѣзе изъ навалищата.

— Не е по нашенски! Па кой знае за какво е.

И продължиха пжтя си.

Но на всѣкжде около тѣхъ, до тѣхъ, който мине-замине, като че ли всички уста повтаряха една и сжща дума. Добруджански наостри уши, услуша се и научи. Но тѣй като не можеше да я произнася, счете за нужно да покани на помощъ Балкански, който следъ като я повтори нѣколко пжти, откъслечно, на срички зареди:

— Екс про-при-я-ция.

Какво ли значи?

Тая дума, като че ли заработи право

въ сърцето на Ганя Добруджански, който на всъка крачка я повтаряше и непрестанно безпокоеше Балкански да му я обясни.

— Ти я знаешъ, но не искашъ да ми кажешъ.....

Балкански каточе не искаше да го чуе, или се преструваше че не го чува, вирналь глава продължаваше пжтя си.

— Тъй ами, да си ходилъ три пжти въ Европа и да не знаешъ какво значи една дума, то ? . .

— Стига! — отсече Балкански. — Ше ти кажа, но чакай най напредъ азъ да я науча.....

И той решително спрѣ първия минувачъ, вежливо го поздрави, поотмѣсти си калпака и следъ едно продължително жестикулиране обърна се къмъ Добруджански:

— Хайде, готово!

И тръгнаха.

— Експроприяция значи — започна наставнически Балкански, отнемане изземане, или отчуждаване на известно количество земя отъ собственика, или стопанисване на земя въ името на специално издаденъ законъ. Разбра ли сега?

— Нищо че разбрахъ, — отговори намусено Добруджански — или по право, разбрахъ толкова, колкото и ти разбра.

— А, че ти никога нищо не разбирашъ и всичко искашъ да знаешъ!.....

—Тъй зеръ, не разбирамъ! Споредъ тебе значи хелтенъ да ми зематъ нивята, а? О-хо? Че кжде се е чуло и видяло.....

Балкански не можа да се въздържи и така силно се изсмъ, щото обърна внимание-то на всички околни.

—Та, тукъ ако направятъ тавова нѣщо, какво ти е еня тебъ? Тукъ въ Европа всичко е възможно..... А твоята Добруджа е толкова далечъ, та....

—А бе то е тъй ама, гледашъ, току по-щуряли и нашитѣ и започнали да лепятъ такива афиши..... Зеръ не сж съ всѣкия си акълъ..

И тѣ поеа пѣтя за другия градъ хортувайки тихичко за експроприяцията, като Балкански отъ време на време гордо, гордо поглеждаше съпжтника си и и с каше да каже: „Видя ли? Пакъ азъ да ти обясня“. А Добруджански пѣхналъ ржце въ пояса, усилено крачеше постоянно заетъ съ тая проклета дума, която ако би да се приложи въ Европа, не ще закъснѣе да се отзове на всѣкжде.....

И сега Ганю Добруджански припомняйки всичко това, думаше на ума си: „Кжде е сега Ганю, та азъ да му разправамъ какво значи експроприяция, па още и декларация“.

III

Тогава Добруджански много видя, много се научи. Помнеше много добре, когато бяха посетили една голѣма индустриална изложба. Балкански му разправяше всичко подробно, обясняваше кое какъ върви, за какво се употребяватъ и каква полза допринасятъ.

Тукъ добруджански се захласна въ моторнитѣ плугове; друго не го интересуваше. . .

И днесъ, когато го поканиха въ Добричъ да види новитѣ трактори току що пристигнали, още при влизането въ магазина той махна рѣка и рече:

—О-хо! Колко сме ги видѣли ние съ Балкански?

Но не отказа и купи единъ. Той го купи не за това, че му трѣбваше толкова много, но за да докаже, че не напразно се е скиталъ изъ Европа и разбира отъ тия работи.

Въ късо време той се научи да го кара, па освенъ на нивата, почна да ходи и по околнитѣ села на гости.

Нѣвга той бѣ обещалъ на кръсника си да иде на гости. Тъкмо сега му бѣше времето. Накачи жена си и децата, па и едно две отъ комшиискитѣ деца, прикачи каруцата на трактора и замина.

Седналъ на кормилото Ганю кроеше

какъ по-хубаво да хвали трактора на кръстника, па и това, че ги разбира, че още преди много години ги е виждалъ и знае. Па си припомни и голѣмата изложба отъ Европа, където Балкански му разправяше и го увѣряваше, „че пуститѣ тия машини не ще закѣснѣятъ да се въведатъ и по нашитѣ мѣста“.

Пустиятъ му Балкански, като че ли знаелъ всичко“.....

Приближиха селото. Гавю изпъчилъ гърди, накривилъ, калпакъ, здраво стисналъ въ грапавитѣ си лапи кормилото, току му се щѣше да провикне, но като помисли че отъ шума на мотора никой не ще го чуе, весело си продума:

—Е-хъ? Къде е сега Балкански който ми разправяше за тия пушини какъ щѣли да оратъ, па азъ да му кажа сега какъ се кара.

И той зави и преди да влѣзе отъ вратника обърна се да види да не би да закачи каруцата, но каточе омѣмя..... Каруцата я нѣмаше. Още на втория или третия километъръ отъ село, кой знае какъ тя се бѣ отвързала, а женитѣ напразно си драха гласоветѣ да викатъ. Гавю се бѣ захласналъ въ споменитѣ си и нито веднажъ не се обърна....

Той се поогледа насамъ-нататъкъ, даде заденъ ходъ и запраши къмъ село. Той се

обърна няколко пъти. Никой нѣмаше и бѣше доволенъ че и никой не го видя.....

IV.

Преди това трѣбваше да припомня, че Добруджански не малко се интересуваше за далечнитѣ страни, та следъ като зобиколи Европа, щѣше да ходи за Новия Свѣтъ, Африка, Египетъ, за който той бѣ слушалъ много, но по една или друга причина не можѣ и остана само съ споменитѣ отъ дългитѣ разговори що ги водѣха презъ време на пѣтешествието си съ Балкански.

И така, една ранна утринѣ тѣ бѣха се отзовали въ едно голѣмо пристанище, кждѣто имаше толкова параходи и кораби, щото както разправяше Добруджански, сѣмо мачитѣ имъ заемали по-голѣмо пространство, отъ колкото сегашната Богдановска кория. Но тогава голѣмо впечатление произведе, както на Добруджански, така и на Балкански, не това че много параходи имаше и никакво море не се виждаше отъ тѣхъ, но това, че нея сутринъ заминаваха толкова много хора, каквото тѣ не видяха другъ пѣтъ, макаръ че престояха тамъ повече отъ две седмици. Любопитството на Добруджански и тукъ не остави на спокойствие приятеля си Балкански, който много-много не се интересуваше

отъ какво да е, или се преструваше, че не се интересува, тъй като по жеста на ржката му и закривяването на устата му даваше да се разбере, че той знае вече за това и това, даже и повече отколкото трѣбва. А Добруджански настоя; настоя до тогава, до когато Балкански се принуди и се научи какви бѣха тия хора: мъже, жени и деца, кжде отивать и за какво. И се научи.

— Отиватъ да колонизиратъ дивитѣ страни. Разбра ли?—Сурово продума Балкански, като си бършеше потъта.

Добруджански го погледна нѣкакъ въпросително и каточе искаше да попита нѣщо, но като погледна начумереното му лице, счете за нужно да мълчи. Но пусто сърце трае ли? Та най-после за какво бѣше трѣгналъ да ходи и харчи пари? Нали да види свѣтъ, да се научи? Той се поозърна на лѣво, на дѣсно, поизкашли се и нѣкакъ умолително запита:

—!яньо бе,..... ами какъ така дивитѣ страни... А, че има ли още диви страни.....

—Какъ! И диви страни има и диваци има.....

Той много добре разбра че Добруджански не му бѣше за дивитѣ страни, ами за думата „колонизиране“ и че не щѣше да го остави на мира до като не му я обясни, клекна до него и почна поучително:

—Едно време, преди рождество Христово, старитѣ гърци, па после и римлянитѣ.....

И накратко той разправи за колонизирането на Сръдиземно и Черно-морскитѣ крайбрежия отъ древнитѣ народи.

Види се, това се хареса на Добруджански. Оставаше ли имъ малко свободно време, или види ли че Балкански е предразположенъ да разправя, току се замолваше:

—Я, Ганьо, кажи нѣщо за римлянитѣ?

Балкански втора покана не чакаше. Той разправяше низко, поучително, хубаво, споменаваше имена на градове, фарове, велики хора, и пр. пр...

Но колкото хубаво и увлекателно да разправяше той, пакъ не би могълъ така да разправи, както сега знаеше и се научи Добруджански. Защото Балкански ако знаеше всичко това по старитѣ книги и отъ училище, Добруджански въ едно кжсо време изпита го на собственния си гръбъ, даже и много повече...

V.

Ще ль да забравя да спомена, че тогава, когато Добруджански кръстосваше изъ Европа день не минаваше да не прочете нѣкой вестникъ, т. е. Балкански четѣше и превеждаше, а той слушаше.

И сега, когато получаваше вестници (а

той получаваше тъкмно петъ, защото всички редакции го знаеха за ученъ човѣкъ) току си мърмореше:

— Тия пуцини на времето съмъ ги чель въ Европа много, но тамъ не помня да съмъ плащаль по 300, 400, па и 500 лей наведнажъ.

И следъ като щедро изплащаше абонаментитѣ имъ той заразправяше какви вестници е имало въ Европа, колко голѣми сж били, та следъ като ги прочиталь и за работа влизали. И упжтилъ се за дома, доста мжничко му ставаше, т. е. както той се изразяваше, нѣкакъ излеко го заболѣваль въ сърцето, защото не сж малко пари... ами за това само въ кжци и скришно. И може ли, той които е чель толкова голѣми вестници и е заобиколилъ цѣла Европа да викне или протестира срѣдъ насѣбралитѣ се селяни въ кръчмата или кафенето? Та, тогава що за ученъ и отраканъ човѣкъ би билъ той? И си мислѣше: навѣрно и въ Европа насила сж прашали вестници на селянитѣ, когато били още некултурни и навѣрно така плащайки по нѣколко абоната сж станали толкова просвѣтени. Да. За това никакъ не се съмняваше, а само си въобразяваше, че следъ толкова години всѣки селянинъ ако получава по петъ вестника, или всѣки селененъ бива принуденъ

да четете по петъ вестника, толкова много ще се просвѣтятъ, та едва ли не ще... свѣтнатъ..
Блаженна Добруджа!

VI.

Пакъ тогава, единъ день бѣха се отзовали въ единъ голѣмъ градъ. Понеже бѣха много уморени, па и времето бѣше дъжделиво, купиха си вестници и се прибраха отъ рано въ хотела.

И докато Балкански се събличаше да легне, Ганю Добруджански внимателно разгрѣщаше вестника, но тъй като нищо не разбираше, току сочеше голѣмитѣ букви на Балкански и го молѣше:

—Ами това? Ами тука? Ей тука, Ганю... хемъ много писано, хемъ съ черни букви..... Трѣбва да е много страшно, или много интересно. ..

Балкански знаеше, че нѣма миръ и спокойствие до като не му прочете поне нѣколко реда, грабваше вестника и започваше:

—Слушай внимателно, та сетне пакъ да не ме карашъ да повтарямъ....

Но тъй като и Балкански се захласваше по нѣщо интересно, често се забравяше и четѣше на умъ. Тогава Добруджански! изгубилъ вече търпение, току се надигаше и гледаше го въ очитѣ да не би да е заспалъ. Но

изведнажъ Балкански ще скокне и започне:

— Бре-е-й... чувашъ ли Ганио? Този човѣкъ има пари, колкото всичкитѣ зърна на твойтѣ хиляди хектара...

Балкански бѣше олучилъ една информация, която съобщаваше какъвъ приходъ е ималъ архимиллионера Морганъ на година и колко лихви получавалъ на день само отъ едната десета часть отъ капитала си. Този пътъ и Балкански не се стърпя на мѣстото, седна на края на креватъ, подзе единъ моливъ на Добруджански и му каза да пресмѣтне на година колко ще спечели Морганъ само отъ лихви. Добруджански клекна на пода и почна да нарежда цифритѣ по дѣскитѣ. Балкански диктуваше, Добруджански пишеше и смѣташе, или по-право, Балкански смѣташе, а Добруджански само пишеше.

— А бе какво пишешъ? Не чувашъ ли? Казвамъ ти четири на сто...

— Е, ами азъ колко пиша — отвърщаше Добруджански, готовъ да заличи цифрата съ прѣста си, който постоянно го държеше въ устата.

— А бе ти пишешъ четиридесетъ! Махни нея нула на края!

— Е, нулата си е нула.. Тя не пречи...

— Какво думашъ? Не пречи ли?

Та, ти искашъ да искарашъ този човѣкъ

за най-голямъ кождеръ — лихваръ, какъвто не е имало нито пъкъ ще има нѣкога въ свѣта. Четиридесетъ на сто лихва! Кжде се е чуло и видѣло? Я си помисли малко...

Малко или много, но днесъ Добруджански само за това мислѣше. Па мислѣше и за тогава, когато въ хотела изчисляваха лихвитѣ на Моргана и току така прикачаше нулитѣ на края на числата, така, нѣкакъ по красиви да станатъ. А Балкански едва ли не полудяваше за четиридесетѣхъ на сто, и нѣкакъ мъчно му ставаше сега защо не се е препиралъ съ Балкански, че не четиридесетъ на сто, ами 2400 на сто даже може...

Но вироглавъ бѣше тоя Балкански. Даже и сега надали би повѣрвалъ, но Добруджански бѣ практиченъ човѣкъ. Той грижливо скѣташе всѣка изплатена полица съ лихва надъ четиридесетъ на сто и всѣки моментъ бѣше готовъ да докаже на когото да било, че нулитѣ на края на числата може да пречатъ само въ смѣткитѣ на Балкански, но не и на лихваритѣ...

VII.

Сега вече никой не може да се съмнява, че Ганю Добруджански, който толкова много се е скиталъ и толкова много видѣлъ да не разбира и отъ политика. Ба, политиката той

знаеше даже повете и отъ Балкански, но за да се науча повече, преструваше се, че не знае. И много хубаво правеше, защото както казваше и Балкански, „съ политика шега не става“, той разбра после, когато, кой знае какъ, намъри се срѣдъ тълпа избиратели и и малко остана да го стъпчатъ. Та, тогава не напрасно му думаше Балкански:

— Не видишь ли? Не се вдивявай толкова, ами кждето викать „да живѣе“, викай „да живѣе“, кждето викать „долу“, викай „долу“, защото съ „политика шега не става“.

Макаръ, че до тогава Добруджански да знаеше да политиканствува, но тъй да се каже, не бѣше се още практикувалъ, та случайно, когато тая тълпа отъ избиратели го завлече, едва тогава си спомни думитѣ на Балкански. И така се отърва. Ала най-голямо впечатление бѣха му направили тогава безшумнитѣ манифестации по улицитѣ и речитѣ на орагоритѣ. Откакъ бѣха изпаднали въ тая страна тъкмо въ време на изборитѣ Балкански най-много се измъчи; но не отъ това че много ходѣха, че едва вървяха изъ улицитѣ задрѣстени отъ тълпи, тълпи избиратели, ами отъ безконечнитѣ въпроси и запитвания на Добруджански.

— Е, Ганьо, какво разправя тоя?

А тъй като Балкански често се престру-

ваше че не го чува, той го задърпваше за ржкава и думаше:

—Бре-й, дяволъ да го земе и човѣка му брей? Чевелія. . Говори, не си играе. .

Тогавя Балкански вече, ще не ще започваше.

—Видишь ли тоя мостъ? Ако гласуатъ за него и другъ такъвъ щѣли да направятъ. Защото тѣ сж го направили когато били на властъ... Тамъ онуй училище, тия улици, хе-е тамъ оная желѣзопѣтна линия, все тѣ сж ги направили. .

—Брѣво, нему—отвърщаше гордо Добруджански—щомъ каквото говори и върши, трѣбва всички за него да гласуватъ. .

И Добруджански работѣше вече въ въображеннието си, какъ за такъвъ би пропагандиралъ, даже и живота си би дѣлъ, и това безъ съмнение би го направили. . но въ Европа.

Защото сега съвсемъ не бѣ така, както тогава бѣше въ Европа. Дали свѣта се бѣше измѣнилъ, или хората не разбираха отъ политика за това Добруджа много пѣти мислѣше преди или следъ изборятѣ. Много естествено, като всѣки избирателъ трѣбваше да мисли. И той сериозно мислѣше.

Напримѣръ тези к йго завчера дереше

гърлото си въ селската кръчма и току не про-
кара Дунава край тѣхното село, изглеждаше
сѣщо като она отъ Европа съ това изключе-
ние, че този много силно удряше съ юмруци
по масата и викаше толкова много, като че и-
маше предъ себе повече хора отъ колкото
тѣгава въ Европа... И ораторътъ, излѣзалъ не
излѣзалъ отъ кръчмата, Ганю заемаше него-
вото мѣсто и започваше:

— Право казва човѣка... Ако дойде на
власть и прокара Дунава край село... тогава
съгласете се, че суша не ще има... Но извед-
нажъ като молния друга мисль прорѣва па-
метята му и той тихичко пусна:

— Ами ако изстърватъ Дунава и завлече
селото, па и околнитъ...

И изведнажъ Ганю минаваше на дру-
гия лагеръ и започваше да провагандира, из-
пѣстрейки речитъ си съ разни истории изъ
европейскитъ избори. Но колкото и разпа-
ленъ партизанивъ бѣ Ганю, сегисъ-тогисъ,
все си припомняше съвета на Билкански, че
„съ политиката шегъ не става“. И че „наист-
тина не става“ той едва сега напълно се у-
вѣри и не можеше да си представи какъ се
намѣри заедно съ много свои съселани въ
тъмния курникъ....

Добре знаеше, че днесъ е първия денъ
на изборитъ, но не знаеше защо вмѣсто да

гласуватъ, почти повечето отъ селенитѣ се бѣха сгушили подъ съплъцитѣ, курницитѣ, тезеклицитѣ, нивята и пр. пр., а между тѣхъ и той. Та въ Европа такава нѣщо той не бѣ видѣлъ, него пъкъ е чулъ.

Въ края на краищата Ганю Добруджански се утешаваше, че навѣрно и въ Европа е имало такава нѣщо, но Балкански е забравилъ да му каже. Така трѣбва да е било. Непременно така...

А колкото за слабата болка, която чувствуваше отъ време на време во цѣлото продължение на гърба не можеше да си даде смѣтка отъ какво и що, но въ всѣки случай предполагаше, че или на криво е легналъ или пъкъ отъ забравената и захвърлена кобилица за вода...

VIII.

Но Ганю Добруджански най-вече обичаше да разправя за театритѣ и цирковетѣ. Макарь това скжничко му костваше тогава, защото плащаше и за Балкански, не избущаше нито едно представление. А безъ Балкански той нищо не би разбралъ.

И малко ли се караха? Балкански не ше, Добруджански настоява; въ края на краищата плаща, и двамата — въ първитѣ редове. Балкански се прозява; нему всичко е безраз-

лично даже скучае, тъй като не за първи път е посещавал такива мѣста. Добруджански цѣлъ се обърналъ въ слухъ; неспокойно се обръща ту насамъ, ту нататъкъ; той гори отъ желание часъ по скоро да се дигне завесата. Най-после завесата се дига. Муха да пуснешъ ще се чуе. Гръмва оркестърътъ и не следъ много появява се една: цѣла въ „кадифе и коприна“, пристяхва нѣколко крачки, покланя се, усмихва се (усмихва се и Ганю) и запѣва. И тъкмо що Ганю пошуща на ухото на Балкански, че отъ пѣсни май не разбира, завесата пада и гръмва салона отъ ржкоплескания. Ржкоплеска и Балкански. Добруджански неспокойно се озѣрта и гледа, че почватъ да ставатъ. И Балкански слага калпака си. Добруджански го задърва за ржкава:

— Какво, само толкова ли? Йгри—мигри нѣма ли?

— Е. игри. Та това не е театъръ я?

— Амь?

— Концертъ.

— Корсетъ ли?

— Кон-цертъ...

Мълчатъ и вървятъ. Всички весели, радостни, усмихнати, доволни. Добруджански не е доволенъ, той е начумеренъ, сърдитъ.

— Ти Ганю трѣбваше да ми кажешъ, че

не е театро... За едно „хо хо хо“ 10 лева, петдесет гроша! ...

Но Балкански не чува. Той върви. Следъ него и Добруджански...

И сега Добруджански макаръ да не ходеше по театри, защото бѣше остарялъ, но билети за „театро“ все си купуваше. „Па дяволъ да ги земе—често се смѣеше той—отъ де ме знаятъ, че съмъ ходилъ въ Европа и знамъ тия работи? Отивамъ въ общината, и току секретаря казаль: „дайте на бай Ганю единъ билетъ!“ Идва бирника и той носи билетъ за бай Ганю. Въ каквото учреждение ходи, каквото удостовѣрение рече да извади, току му поднасятъ билети за нѣкое „театро“. И макаръ, че нѣкои отъ тѣхъ да сж отъ миналата година, и кой знае отъ кой градъ, той ги зимаше и щедро плащаше само за това, че го уважаваха и разбираха, че „знае тия работи“. А не както тогава бѣше съ Балкански, който не искаше да го слуша...

Така всѣки уважаваше Ганю Добруджански и не го оставяха безъ билети. Даже по нѣкога и на крака му носѣха.. Само че той сега внимаваше да не би да земе нѣкой билетъ за концертъ, тъй като разбираше тия работи...

IX.

Всѣкому е известно, че Гавю Добруджански е богатъ човѣкъ. И като такъвъ често правеше благадеяния. Но и тая работа, както и другитѣ той бѣше усвоилъ въ Европа. Само, че тамъ млади, хубавички госпожички ходеха отъ дюгенъ на дюгенъ и събираха каквото имъ да даватъ въ замѣна на цвѣтя, панделки, значки и други, когато пъкъ тукъ бѣше съвсемъ друго.

Тукъ, напримѣръ, ходеха и по селата и не вземаха товъ, каквото имъ даваха, ами каквото обичаха. Много често събираха вълна, сирене, масъ, кокошки, пилета, яйца и др. и не даваха нито значки, нито цвѣтя. Но тъй като Гавю Добруджански „знаеше тия работи“ преструваше, че не имъ събрѣща внимание, нито ги вижда, а пъкъ и тѣ отъ своя страна се преструваха на „ни на лукъ яли ни на лукъ мирешатъ“ и често връхлитаха на мисироти и патки, което не до тамъ се харесваше на Добруджански, но тъй като той „знаеше тия работи“, отдаваше на това, че навѣрно и въ Европа така сж правѣли до като сж издигнали до тая висота да поднасятъ цвѣтя и панделки...

Ала кой какво ще да каже, Гавю Доб-

Добруджански

руджански бѣше щедъръ и благодѣтеленъ. Да же често превеше такива дарения, што и самъ се чудеше следъ това и се смѣеше, че е надминалъ „скѣперниците“ европейци....

Х.

Ганю Добруджански, както казахъ, често се преструваше на ударенъ. Иначе хитъръ бѣше, но рѣдко хитруваше. Не ще и съмнение и тая черта той бѣ наследилъ отъ Ганю Балкански презъ дългото пътуване изъ Европа.

Но тогава бѣше друго. Той се превиваше отъ смѣхъ, а сега—отъ мъка и ядъ. Та какво смѣшно имаше тогавъ, че Балкански хитро бѣ измамилъ хазайката и не платиха за цѣль мѣсець? Нищо. Но при все това Ганю умираше да се смѣе.

Той се смѣеше за умѣлата хитрина на Балкански и на прстодушната глупава хазайка, която вѣрваше на бращолевенията на Балкански. А сега бѣше съвсемъ друго: нито мязаше на европейско, нито да хитрува, нито пъкъ да махне ржка и каже: „знамъ ги азъ тия работи“. Защото, ужъ, щѣха да го питатъ дали ще приеме въ дома си — само за нѣколко време—новитѣ съселяни дошли нѣкой изъ Влахията, нѣкой отъ Македония — току ги настанаха въ къщата му (и то въ

гостната стая) така, като че и вчера все заедно сж живѣли. И както Ганю самия се изразяваше, че едва ли се прибиралъ „въ кожата ся отъ ядъ“ една сутринъ подрани много рано—ядосанъ огънь. Бѣше подранилъ и новиятъ му съжителъ.

Ганю влиза-излиза, влиза-излиза, най-после се реши:

—Добро утро, селски?... Какъ си!..

—Маке—отговори този—я не сумъ селски.. Па, не щѣшъ ли намуси се.

Ганю разбра веднага, че го обиди, позикашли се и рече да позаглади казаното.

—А? Отъ Македония ли? Та, тѣй кажи бе, македонски? И го тупна по рамото приятелски, но доста силничко.

—А че и азъ съмъ бялъ въ Македония. Та малко диви свини ли съмъ трепалъ тамъ по ония чукари? Е хй, та хубава е вашата Македония..

И тѣ се сприятелиха още повече, че и той бѣше ходилъ въ Европа, даже е прескочилъ за малко време въ Америка, та малко повече знаеше отъ Ганю.

Май твърде това не изнасяше на Ганю но се преструваше „че знае и ги разбира тия работи“. Но и последния не оставаше „по долу“. Види ли пѣкое пегле, или кокошка, току предъ Ганю замахне съ гегата си и хопъ

... въ тенджерата.

— „Сящо като нашето петле отъ Македония—рече и прибира.

— Е, Македонски, това вече не е нито по европейски, нито по нашенски.. Хичъ, таз-годишно петле... а ти дойде мизалата година...

Но, отъ дума на дума Ганьовото петленце заминаваше за.. Европа заедно съ тѣхнитѣ приказки и възпоменания и тѣ се раздѣляха нѣкакъ доволни, доволни: Ганю съ мисълта, че е изхдилъ по-голъми градове, но съ скрита ядъ, а той съ тлѣстото петленце..

Но Ганю, като всекога само едно не разбираше. Защо този отъ време на време го пращаше да иде да се разходи въ... Европа. Дали доброро му мислѣше, или...

— Та, кажемъ ти Ганю, оно харно е въ Европа... Маке, да сумъ на твоѣ мѣсто...

И наистина, той ако бѣше на Ганьовото мѣсто би заминалъ дори и въ патасонскитѣ пампаси...

Но Ганю дълбоко се размисляше и гледашъ нѣкакъ тежко, тежко въздъхналъ...

XI

Единъ „проклетъ день“, както се изразяваше Ганю Добруджански, бѣше начумеренъ, ядосанъ и цѣлия день не проговори нито дума. Той много рѣдко се обиждаше. Но този

пътъ, както той процеди презъ зъби, „кръвно се обидилъ“. И имаше за какво.

Добруджански кѣгото позиваше цѣла Европа, днесъ въ Букурешъ не го познавали или се престрували, че не го познаватъ.

— Хитъ, да не знаятъ дали Добруджа е равнина, или планина—разправяше Ганю, то на кжде ма е. Хайде това иди—доди. Кѣмъ Силистра имаме нѣщо, кѣто планина. Ами да ме питатъ дали Варна е въ Ромѣния, или Каварна е въ България, то туй, или е на подигравка, или пъкъ хаберь нѣматъ хентенъ отъ нищо, а най вече отъ география. А че нашата равна Добруджа, даво не опустѣе даво, знае се и се слави въ цѣлия свѣтъ! Хайде да речемъ още не се е прочула до тамъ съ своята търгозия и земледѣлие. Ама мастиката? Каварнеската мастика? Дори, до преди години и турскиятъ султанъ, Богъ да го прости за добринитъ каквито е вършилъ подъ небето, не е сѣдалъ на трапеза безъ каварненска мастика. Но само той ли?..

Не ще и съмнение, който ще да е на негово мѣсто, съ право би се сърдилъ.

Зщото всѣки се интересувахе за „вагонитъ“ му, за нивяга му, но щомъ дойде редъ да се пита кой отъ кжде, и що е, всѣки дига рамена и мълчи Мълчатъ.

—И какъ да не го е ядъ човѣкъ? Мърмореше Ганю на себе си. Хичъ отъ планина, отъ камъникъ „вагони“ изкарватъ ли се? Ха да изкаратъ и отъ Македония... Амидотътриха ги тука. За какво?

За да питатъ сетне дали бѣше Добруджа, Добруджа или Македония...

XII

Колкото бѣ ходилъ Ганю Добруджански, колкото градове заобиколилъ, нарѣдко ще спомене име на градъ безъ да разправя за училищата му. Той знаеше даже всички училища на всички европейски столици: колко ученици имагъ, колко учители, мъжки, девически, занаятчийски, практически и пр. пр. За тѣхъ той разправяше тѣй хубаво, увлекателно, съ всички подробности като започнешъ съ построяването, самопожертвуванията, майсторитѣ, дори до последния директоръ. И винаги щомъ се подемахше въпросъ за училища, Ганю нѣкакъ се затъжаваше, замисляше се, па дори и заплакваше. Този въпросъ го измъчваше много. Дали неговитѣ възпоменания по европейскитѣ училища го увеличаха до затъженостъ, или полусъбъреното вече селско училище което бѣше предъ самата му къща навѣвваше тая тѣга, това никой не знаеше, а и Ганю никому не казваше.

А на времето си Ганю бѣ правилъ

голъми жертви за това училище.

Много околни села, много време говорѣха за него. Че нѣкои му ненавиждали, нѣкои се подигравали, други сж го хвалили, това ни най-малко не го интересуваше.

Тогава, тъкмо що бѣ се завърналъ отъ Европа. Майсторитѣ издигнали, неиздигнали темелитѣ му, Ганю застаналъ на бунището съ пѣхнати ржце въ пояса и благоговѣщъ погледъ, току се усмихваше:

— Така, отъ тази страна ако погледнешъ, както отива и ако се продължи, ще замяза на брюкселската търговска академия. Отъ тая страна ако погледнешъ, както отива и ако се продължи, ще замяза на лѣвото кюше на Робертъ-Колежъ; а отъ предъ ако погледнешъ, сжщо — московската кадетска школа...

Но... ако се продължи.

И Ганю самодоволно се усмихваше, отиваше при майстора и започваше да разправя за училищата отъ голѣмитѣ градове...

Ей въ това училище се учиха седемтѣхъ му сина. (Ганю имаше скромно домоцадие: 12 сина леветъ гидии и 9 дѣщери първи хубавици). Ала седмиятъ свършилъ издовършилъ, и училището се затвори...

Та сега Ганю наистина тжгуваше, но както казахъ, на никому нищо не казваше. Дали съжеляваше, че е прахосалъ на вѣтъра

толкова пари (съ които още два пж-ти би забиколилъ Европа) или по това, че не замяза на никое училище отъ никой градъ по земното кълбо, казахъ никой не знаеше.

Но все таки предполага се едно:

„Навѣрно неговитѣ спомени отъ сисменитѣ за идеитѣ му при построяването отъ тогава, възкръсваха въ въображението му и се преплитаха предъ очитѣ му предъ тоя полусрутень храмъ на просвѣтата въ настоящето препълненъ съ орда калайджии, които съвсемъ безгрижно калайдосваха Ганьовитѣ сardini безъ да подозиратъ или предусетятъ, че едно време тукъ Ганю издигаше училище по подобие на . . . Европейскитѣ“ . . .

Така трѣбва да е, иначе е необяснимо..

XIII.

Както казахъ, Ганьо Добруджански имаше скромно домочадие: дванадесетъ сина и деветъ дъшери. За покойната му бабичка нѣма що да се помене. Богъ да я прости, добра бѣше! И ако е имало нѣкога за какво да се каратъ не бѣше за друго освенъ това, че баба Ганьовица искаше поне единиятъ отъ синоветѣ ѝ да стане попъ.

Горката баба Ганьовица! Синь попъ тя не видя. Едва клетото и сърце затупа въ старческитѣ ѝ гърди сгрѣно отъ майчина ра-

достъ, че синь ѝ се върна адвокатъ, а едната и дъщеря учителка, склопи очи и се пресели въ вѣчния рай съ невината си душа.

— Богъ да я прости— често повтаряше Ганю — защо не я послушахъ? Поне единиятъ да бѣше попъ?

Но не бѣ.

Ако бѣ я послушалъ както я послуша че единиятъ стана адвокатъ, а сега пръвъ богаташъ, и тоя не щѣше да бжде по зле отъ адвоката. „Безъ овце, безъ земя, безъ плугъ сѣзъ добитъкъ, гледашъ и вълна има и сирене и брашно.“

Но било, що било. Па до нейде и Ганю имаше право, защото нито единъ отъ си новетъ му не даде поне що годе признакъ за божи служителъ. Защото адвокатътъ още отъ малкъ, тѣй да се каже, показва своитъ способности, за които и Ганю никакъ не се двоуми и рече на жена си:

— Слушай, искашъ адвокатъ, адвокатъ да стане, но попъ—не.

А това стана тогава, когато Ганю се канеше да отпътува за Европа, а синь му да издържи изпитъ за първи прогимназиаленъ класъ. Тоя день Ганю никога нѣма да забрави. Освенъ че учителътъ остана като поразенъ, но всички селяни присѣдствающии на изпита, останаха като гръмнати.

ОКР. БИБЛИОТЕКА „Г. КРОСНЕВ“

гр. ТОЛЕУХИНИ

инв. № 80.14/1984.

Учителятъ изпитваше по законъ божии. Пръвъ повика Ганювия синъ—Гешо. Добруджански здраво стисна стола и наведе глава. „Сега ще поличи какъвъ ще стане като порасне“, помисли Ганю и цѣлъ се обърна на слухъ.

—Ти, Гешо—запита учителятъ—разправи сега за Исуса Христа.

Настъпи минутно мълчание. Добруджански се зачерви и по здраво стисна стола. Гешо наведе глава, наду устни и започна:

—Исусъ Христосъ се родилъ въ една пещера,... Гешо разправи въздържано, на пресекулки и съ наведена глава за рождението на Исуса Христа, за влѣхвитѣ и пр. до като учителя го прекъсна:

—Кой е билъ баща на Исуса?

—Богъ—Отговори натъртено и нѣкакъ гордо Гешо.

—Ами името му?

—На бога ли?

—Да!

—Паскалъ!—отговори Гешо съ достоинство и загледа нѣкакъ съ задоволство присѣтствующитѣ. Размърдаха се селянитѣ по мѣстата си, засушукаха, учителя остана като гръмнатъ и преди да заговори, Ганю дръпна за ржкава съседа си и пошушна:

—Адвокатъ... адвокатъ ще стане. Той

стана съ гордо вирната глава, измъри замаяния учител отъ главата до петигѣ и отиде... отиде да зарадва бабичката си, че Гешо адвокатъ ще стане, а не попъ...

XIV.

Нѣколко години подъ редъ Ганю Добруджански, по една или друга причина не можа да навести нито сина си, нито дъщеря си. (За останалитѣ си синове и дъщери Ганю много нарѣдко споменаваше. Нѣкои отъ тѣхъ станаха кръчмари, бакали, занаятчи, двама земледѣлци, а всичкитѣ му дъщери се омъжиха съ изключение на учителката.

Единъ день, тъй да се каже, домъщия му, стана му мило, впрегна каруцата и замина за Добричъ. Много често той чуваше да разправятъ за адвоката Гешо Добруджански, за голѣмия адвокатъ, но той се преструваше, че не чува и не обръщаше внимание.

Пристигналъ въ града той запита за сина си. Показаха писалищната му. Безъ да почука той влѣзе.

—Здрасти бе Гешо?

—Добре дошелъ, татко—отговори за смѣнъ Гешо и го покани да седне. Тѣ си стиснаха ржцетѣ тъй както се здрависватъ само добруджанци. И единиятъ и другиятъ съ обърнати глави, безъ да се погледнатъ,

и какъ като че и двама поставени въ неловко положение, като посрамени и сконфузени.

Ганю Добруджански седна и почна да разглежда цѣлата обстановка. Гешо, изведенъ надъ работата си не дигна глава. „Вечко по европейски“ мислеше Ганю. „И часовника, и маситѣ, и креслата“. И току що почна да се прозява и дрѣмка го вълѣгна, Гешо стана, мушна подъ мишница цѣлъ вързопъ книжа и каза:

— Ти, татко, поседни.. Азъ ей сега ще се върна.

— И азъ имамъ цѣло—отговори Ганю, но утре...

Следъ малко и Ганю излѣзе. Докато се завърне Гешо той намисли да навести дъщеря си. Пита и разпита когото срещне и най-после, следъ едночасово търсене, той я намѣри.

Въ една тѣсна и крива уличка, въ една низка и стара къщичка, съ малки прозорци и голѣма полусчупена врата, живѣеше учителката—дъщерята на богатия Ганю Добруджански и сестра на още по богатия и голѣмъ адвокатъ Гешо Добруджански.

„Тукъ май не марише на европейско“, прекара презъ ума си Ганю и влѣзе. Тя го покани любезно и вежливо му подвеси единствения столъ. Масата, прозорцитѣ и лави-

цата бѣха отрувани съ книги. На стената между нѣколкото портрета, въ разкошно позлатена рамка, като че съ огнени букви написана висеше надписъ: „Просвѣта. Всичко земно е преходно.“

Ганю впи погледъ въ тоя надписъ и презъ всичкото време не махна очи отъ него. „Какво ли ще рече“? Бѣхтеше си глупата Добруджански и не посмѣ да попита. И какъ е възможно? Той, който е заобиколить цѣла Европа, който всичко знае и разбира, сега да се унижи и да вѣта значението на нѣколкото думи и то на жена. „Не! По-добре ще попита Гешо...“

Дъщеря му първа наруши мълчанието. Ганю отговаряше на кжсо, отривисто и не снимаше очи отъ надписа.

— Бѣше ли при Гешо.

— Бѣхъ!

— Въ дома му?

— Въ кантората му.. нима има и кжща?

— Нима не знаешъ? Ха ха ха...

— А че отъ где ще знамъ...

— Най-великолепната книжна кжща, каквато въобще може да има въ нашата златна Добруджа.

Думата „книжна“ тя произнесе натъртено, бавно и съ едно явно презрение, която накара Ганя веднага да се окопити, но преди

да отговори блесна въ паметъта му предположението, че и „тая май мисли по европейски“, но следъ малко отговори:

— Или азъ не мога да разбера какво ми хортувашъ, или пъкъ и ти не знаещъ какво говоришъ. Право да кажа нищо не схванахъ каквото ми рече.

— О хо?—Поде тя високо и усмихнато— Ако до сега не си разбралъ, нѣма и да разберешъ...

Ганю наведе глава и се замисли. Или е шукинала отъ многото тия книги, или пъкъ е скарана съ Гешо.

— Я ми кажи ти—изведнажъ Ганю заговори— да не си скарана съ Гешо? А?..

— Ха! Да съмъ скарана? Че какво общо има просвѣтителната дейность съ дейността да натрувашъ...

Тя не довърши. Лека руменина покри страницѣ ѝ, и наведе глава.

Има нѣщо, помисли Ганю, но повече не залича. „Отъ Гешо ще се науча, той ще разправи“.

Па дяволь да я вземе—мислѣше Ганю— не семайки погледъ отъ подписа— живѣе като добруджанка, бедно, скромно, но като говори, ще речешъ, че тридесетъ години е живѣла въ Европа...

Ганю Добруджански се прости съ дъщеря си и излязе. „Завижда“—мислеше той и навелъ глава усилено закрачи по пращната улица къмъ адвокатското бюро на сина си. Но като че пъкъква тѣга забразди сухото лице на Ганю. Той се замисли сериозно. Поне отъ малко-малко трѣбва да има истина. Иначе, току-така не би говорила тя. Да речешъ, че е глушава не—е, но Гешо ще разправи. Отъ него всичко ще науча.

Гешо отдавна го чакаше. Още, като го видя, той стана и двама се оплтиха къмъ къщи.

До като пристигнатъ нито единиятъ, нито другия не проговори. Гешо вървеше бърже, Ганю го следваше една крачка подиръ него. Но Ганю бѣше дълбоко замисленъ. Той не подигна глава. Всичко каквото разправи дъщеря му легна въ сърдцето му като слѣжна топка и като че се товише бавно, бавно, вливайки въ всичкитѣ му жила една суденина. Той почна дори да се съмнява.

Пристигнаха. Готѣма великолепна къща и съвсемъ новичка. Ганю Добруджански отстъпи нѣколко крачки назадъ и внимателно заночна да я разглежда. Гешо само се усмихна и покани баща си.

Вжтре—всичко наредено съ вкусъ, всич

ко свеги отъ чистота. Въ голѣмата стая, разкошно мебелирана, съ голѣми цвѣтарници по четиритѣхъ ъгли и много картини по стениѣ, бѣ сложена дълга трапеза. Гешо седна на едниия край, Гаю на другия. Две слугини, покорно чакаха заповѣдитѣ на адвоката. Гаю, следъ като разгледа внимателно цѣлата стая и като мислѣше какъ да заговори и за какво, стана отъ стола, отиде до прозореца и зачопли съ прѣсти стената.

— Лъже—изведнажъ викна той.

— Кой!—Зачудено запита Гешо.

— Сестра ти! Казава, че тая кжша била книжна и построена отъ... декларации..

— Глупости—засмѣ се Гешо.

— Глупости, —отвърна Гаю веднага— Хичъ кжша отъ книга става ли?. Азъ толкова държави, толкова градове съмъ згобикулилъ и...

Той седна до сина си, облакачи се на масата и започна:

— Още отъ първитѣ й думи разбрахъ, че или сте скараани, или тя завижда..., но престоряхъ се, че нищо не разбирамъ. Знаешъ ли, тя разправя, че ти... просто на просто, ограбвалъ си селянитѣ... Та, разправя ми тя, още веднажъ ако селянитѣ—сега не помня точно какъ го казва,—та още веднажъ ако рекатъ да провѣрятъ собствеността на нивитѣ, или ако рекатъ да издадатъ единъ за-

конъ въ полза на селянитѣ по иземването на едната трета, та да не би нѣкой да даде по-вече ниви отъ колкото закона предвиждалъ, то казвамъ ти, тя разправя, че още девестъ такива къщи щѣлъ да правишъ.....

Ганю Добруджански говореше бърже, безъ да се спира.

—Та разправя ми, че основата на твоя къща била отъ... документи, или както тя го казва, отъ декларации и дѣла за провѣрки, а кубето ѝ не било като „минаре“, ами мирие.. и види и разбери... Какво ще кажешъ ти, а? Декларации ли, документи ли, минаре ли, или мирие, а?....

—Е, остави това на страна—засмѣ се Гешо, тя малко... И той направи съ ржка движение, съ което искаше да каже, че едната ѝ дъска май хлопа.

—Тра-ла-лла, нали?—веднага отговори Ганю. И азъ тъй разбрахъ, но нищо не и отговорихъ, замълчахъ.

—Но право да ти кажа Гешо, все така малко истина трѣбва да има отъ това... Зашото знаешъ... не знамъ какъ, но ей тъй на.. съмнявамъ се... Зашото ето на, отъ тридесетъ години насамъ работя толкова земя, имамъ толкова овце (ва и пѣрици все съмъ имамъ) такава къща да направя.. и то въ разстояние на 2-3 години... Е, сърдишъ ли се? Па дявол да я вземе пуста Радка, умѣе да говори . .

По лицето на Гешо, като че премина сѣнка отъ недоволство. Долната му бѣрна слабо увисна и затрепера. По широкото му гладко чело се появиха ситни капчици потъ, стравитѣ му пламнаха въ червенина.

Гавю Добруджански веднага схвана, че постави сина си въ крайно неловко положение, почувства самъ себе си нѣкакъ сконфузенъ и засраменъ, захапа устни, но веднага добави:

— Но, ти да не мислишъ, че и повѣрвахъ? Даже самата тя казва, че хората така говорили . . . завистъ Гешо, завистъ. Но тебъ, като че ли стана топло, задушно.... Да отвори ли прозореца?..

И наистина, Гешо се излоти толкова стѣ думитѣ на простодушния си баща, щото едва ли е чувствалъ нѣкога презъ врѣме на де-нонощната работа по подаванието на декларации, таково стеснение и задушность...

Презъ всичкото време на обѣда нито единият, нито другият не продума. Слугинитѣ на прѣсти влизаха, на прѣсти излизаха и сервираха тихо, бърже, като на заповѣдитѣ на адвоката отговаряха покорво, само съ кимане на глава.

Така се простиха. Нито сбогомъ, нито до виждане, нито много здраве. Гешо трѣшна вратата подиръ баща си. Гавю постоя малко на стълбитѣ, слезе, мина на срещната

страна, дигна глава и внимателно измѣри съ погледъ отъ долу до върха на кубето цѣлата къща и съ бавни крачки отмина.

Той трѣгна на посоки. Тъга заледени старческото му сърдце. Почувства се самъ самиятъ въ тоя градъ, почувства се малъкъ, съвсемъ малъкъ, дори лищоженъ и тихо заплака.

И този градъ, където е прикаралъ буйнитѣ години на младинитѣ си, където познаваше всѣки жгълъ и всѣко кѣтче, сега му се стори чуждъ и далеченъ. Други бѣха улицитѣ, други зданиятъ, чужди хората. Никога не познаваше.

Затъженъ и отчаенъ той извърна лице, отри си сълзитѣ и замина за село.

Слънцето засѣдаше, когато пристигна.

Още не си разпрегналъ каруцата и повикаха го на кафенето. Остави конетѣ на слугата и отиде. Въ малкото кафененце се бѣха събрали всички селяни. Ганю влѣзе, учтиво поздрави и седна. Всички мълчаха. Единъ старецъ, който седѣше до Ганю съ подръзна брада на тоягата си, обърна се къмъ него, потупа го по коляното и каза.

— Я, бе Ганю, чети това вѣщо... ти ги разбирашъ тия работи—И той посочи съ тоягата си едно обявление залепено на стената. Ганю стана, приближи се, тури рѣце отзадъ и почна да срича. Но едва засрича:—„Коми-

сигнѣ по завѣршавае дѣлата за недвижимитѣ селски имоти на ново започвати... Нови декларации и обѣрна се и безъ да продума излѣзе отъ кафенето. Никой не посмѣ да го сирѣ, или да го зачита.

Гавю право отиде у дома, грабна торбага и ямурлука и излѣзе отъ село. Той се обѣрна. Ни жива душа. Подъ високитѣ салкъми и черници, каточе цѣлото село се губѣше въ лека тъмнина.

Той коленичи и цѣлуна земята.

Той я цѣлуна благоголейно, дълго; той я цѣлуна отъ все сърдце, дори страстно—целуна земята—майка, която го роди и порастна, която откърми дванадесетимата му синя...

Тръгна, но кжде? . . .

Два реда бисерни сълзи забраздиха сухото му лице . . . И преди да прехвърли малкото възвишение надъ самото село, изкачи се на близката могила и се обѣрна още веднажъ.

Слънцето подобно на грмадно огнено кълбо бѣ засгаило на хоризонта. Цѣлятъ западъ бѣ пламналъ, като че горѣше.

И тамъ, кждето се губѣше последния угаръ до самия пожаръ той сирѣ една тъмна сѣнка, която като че израстна отъ самитѣ огнени brazди, сякашъ се откъсна отъ самото огнено кълбо и пристѣпайки съ огромни крачки ехидно и злобно се изсмѣ пра

во въ лицето му.

Ха! Ха! Ха! Ха!

Добруджански настръхна въ ужасъ и едва не сиѣмъ.

—Какво се чудишь? Надуй гайдата! . . . Ха! . . ха! ха! . . .

Краката му се подкосиха, той клекна.

—Надуй, Ганьо, надуй! . . Нали разбра какво ще стане? . . Мека свири гайдата . .

Добруджански се стресна.

Дали позна този страшенъ гласъ, дали позна тоя истериченъ смѣхъ—не се знае. Той се изправи, прекръсти се и промълви:

—То се разбра ами . . нека свири гайдата . . .

И тръгна обратно къмъ село.

9/1
Учен М. И. П. 1874 г. Л.

150